

การดำเนินมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย
ในการควบคุมการค้าเสือโคร่งตามพันธกรณีของอนุสัญญา
ว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

การควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทยนั้น แต่เดิมมีกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการค้าเสือโคร่งแล้ว แต่ยังมีข้อบกพร่องบางอย่าง ไม่สามารถทำให้การควบคุมการค้าเสือโคร่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ทำให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกฎหมายและมาตรการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเพื่อให้ไม่ถูกกีดกันทางการค้า

4.1 สถานะของประเทศไทยกับอนุสัญญา

4.1.1 การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา

ประเทศไทยได้ส่งผู้แทน (ในขณะนั้นคือ กรมป่าไม้) เข้าร่วมประชุมตั้งแต่การยกร่างอนุสัญญา CITES และได้ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาดังกล่าวในวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2516 จากนั้น ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญา CITES ในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2526 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2526 โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกลำดับที่ 78 ของอนุสัญญา CITES และต้องจ่ายเงินอุดหนุนรายปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักเลขาธิการแห่งอนุสัญญา CITES ต่อมาในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2527 กรมป่าไม้ได้เชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยได้พิจารณาแบ่งความรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าให้กรมป่าไม้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ¹

¹ มานพ เล่าห์ประเสริฐ, ไซเตส (CITES) กับประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายอนุสัญญานานาชาติ ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้).

4.1.2 การฝ่าฝืนอนุสัญญา

ประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมก่อตั้ง CITES ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 และได้ให้สัตยาบันในปี พ.ศ.2526 ถึงแม้ประเทศไทยเป็นภาคีมาเป็นเวลานานหลายปี แต่ก็ยังมิได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของอนุสัญญา CITES ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ซึ่งบังคับใช้อยู่ในขณะนั้นยังไม่ได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES แต่อย่างใด²

ที่ประชุมภาคีแห่งอนุสัญญา CITES ได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการออกกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ถึง 3 ครั้ง โดยครั้งแรกมีขึ้นในปี พ.ศ.2526 ครั้งที่ 2 พ.ศ.2529 และครั้งที่ 3 พ.ศ.2531 แต่รัฐบาลไทยยังไม่สามารถดำเนินการตามอนุสัญญา CITES ได้ ดังนั้นในการประชุม ณ เมืองโลซานน์ ระหว่างวันที่ 8-11 เมษายน พ.ศ.2534 ที่ประชุมของคณะกรรมการ CITES จึงได้ลงมติในวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2534 ให้ภาคีของอนุสัญญา CITES ยุติการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์กับประเทศไทย (Trade ban) และได้มีหนังสือลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ.2534 แจ้งให้สมาชิก 110 ประเทศปฏิบัติตามทันที ซึ่งเหตุผลที่ที่ประชุมภาคี CITES ใช้อ้างในการห้ามทำการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์กับประเทศไทยมีดังนี้

- 1) ประเทศไทยเป็นแหล่งค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายมานานแล้ว เช่น หนึ่งจะเข้ นก เป็นต้น
- 2) ที่ประชุมภาคีอนุสัญญา CITES ได้เตือนให้รัฐบาลไทยออกกฎหมายคุ้มครองการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับของอนุสัญญา CITES แล้วหลายครั้ง แต่ประเทศไทยยังมิได้มีการปฏิบัติตาม
- 3) ประเทศไทยเป็นทางผ่านของสินค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายที่มาจากภายในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา CITES ไม่ได้ผล
- 4) สำนักเลขาธิการได้แจ้งให้ประเทศไทยหามาตรการแก้ไขปัญหากลักลอบค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์แล้ว แต่ไม่ได้รับการตอบสนองเป็นที่น่าพอใจ

² สมชาย เลียงพรพรรณ, การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540) น.137.

5) สำนักเลขาธิการไม่มีทางเลือกอื่น ที่จะทำให้รัฐบาลไทยเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามอนุสัญญา CITES ได้ จึงจำต้องใช้มาตรการลงโทษ โดยการประกาศให้ประเทศภาคีทั้งหลายระงับการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์กับประเทศไทย³

ผลจากการถูกลงโทษในครั้งนี้ ทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียรายได้ไปเป็นเงินหลายพันล้านบาท และทำให้ประเทศไทยต้องเร่งรีบแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของอนุสัญญา CITES ประกอบกับพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ไม่สามารถทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จึงได้มีการจัดให้มีการร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ขึ้น จนได้รับการตราขึ้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 เป็นต้นมา ในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน นำเคลื่อนที่ซึ่งสัตว์ป่าและการจัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า ซึ่งเป็นไปตามที่อนุสัญญา CITES กำหนด รวมทั้งการออกระเบียบและกฎกระทรวงในการคุ้มครองสัตว์ป่าให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ด้วย จากนั้นรัฐบาลได้มอบให้กรมป่าไม้ชี้แจงและทำความเข้าใจไปยังสำนักเลขาธิการที่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยชี้ให้เห็นถึงความพยายามและความตั้งใจจริงของประเทศไทยในการที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญา CITES สำนักเลขาธิการจึงได้ประกาศยกเลิกการห้ามทำการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์กับประเทศไทย ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2535 เป็นต้นมา⁴

ในขั้นต้น สำนักเลขาธิการได้ประเมินบทบัญญัติขั้นพื้นฐานของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา CITES แล้วจัดให้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 อยู่ในระดับที่ 2 คือ ยังไม่สมบูรณ์ ภายหลังได้มีการออกกฎกระทรวงและระเบียบตลอดจนกฎเกณฑ์ต่างๆเพิ่มเติม จนได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับที่ 1 คือ มีบทบัญญัติขั้นพื้นฐานครบถ้วนตามข้อกำหนดในอนุสัญญา CITES ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2545⁵

³ เพิ่งอ้าง.

⁴ เพิ่งอ้าง, น.138.

⁵ มานพ เล่าห์ประเสริฐ, การวิเคราะห์ข้อกำหนดในการออกพระราชบัญญัติเพื่อปฏิบัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

4.2 มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการควบคุมการค้าเสือโคร่ง

เดิมเสือโคร่งถูกจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 หมายถึง สัตว์ป่าซึ่งตามปกติ นิยมใช้บริโภคเป็นอาหาร หรือล่าเป็นเกมกีฬา ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ.2525) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503⁶ แต่หลังจากที่มีการตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535⁷ ขึ้น ก็ได้มีการยกเลิกการ แบ่งสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นประเภทที่ 1 และ 2 โดยรวมสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 และ 2 เป็นสัตว์ ป่าคุ้มครองที่อยู่ในบัญชีเดียวกัน และให้ถือว่าสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 และสัตว์ป่าคุ้มครอง ประเภทที่ 2 ที่กำหนดขึ้นตามกฎหมายที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้⁸

ดังนั้น เสือโคร่งจึงเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 โดยจัดเป็นสัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ลำดับที่ 181 ตามกฎกระทรวงกำหนดให้ สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง⁹ การกำหนดรายชื่อนี้เป็นการกำหนดโดยระบุชื่อทาง วิทยาศาสตร์ โดยเสือโคร่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Panthera tigris* ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเสือโคร่งชนิด พันธุ์ย่อยใด ก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมและได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติต่างๆใน พระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการค้าเสือโคร่งมีหลายมาตรการ ดังต่อไปนี้

(CITES) ในประเทศไทย (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า), (ส่วนคุ้มครองสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2546) น.1.

⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 198 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2525.

⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2535.

⁸ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 62 บัญญัติว่า “ให้ถือว่า สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 และสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 ที่กำหนดขึ้นตามกฎหมายที่ ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราช บัญญัตินี้”.

⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 74 ก ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2546.

4.2.1 มาตรการควบคุมตามพันธกรณีของอนุสัญญา

มาตรการควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทย ซึ่งได้อนุวัติการตามพันธกรณีของอนุสัญญา CITES ได้แก่ ขั้นตอนของการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน และการตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านไว้ว่า

“นำเข้า” หมายถึง นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ส่งออก” หมายถึง นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

“นำผ่าน” หมายถึง นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักร

มาตรการควบคุมการค้าเสือโคร่งตามมาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดให้มีการควบคุมการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งไว้แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านตามอนุสัญญา CITES

การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่ต้องมีใบอนุญาตหรือใบรับรองให้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ตามความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่า ซึ่งความตกลงดังกล่าวนี้ คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรืออนุสัญญา CITES จะต้องได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงสามารถนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านได้¹⁰ เสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES จึงต้องปฏิบัติตามที่กฎหมาย

¹⁰ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 24 บัญญัติว่า “การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่ต้องมีใบอนุญาตหรือใบรับรองให้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านตามความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าต้อง ได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองจากอธิบดี

การขอรับใบอนุญาตหรือใบรับรองและการออกใบอนุญาตหรือใบรับรองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”.

ได้กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าการกำหนดมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยตามมาตรานี้เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญา CITES นั้นเอง

ข. การนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกาศกำหนดจะกระทำมิได้¹¹ ซึ่งปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ฉบับลงวันที่ 23 ธันวาคม 2548 โดยเลื้อยโครงจัดเป็นสัตว์ป่าแบบท้ายประกาศนี้ด้วย โดยจัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 ชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าท้ายบัญชีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ลำดับที่ 216

โดยหลักแล้วจะห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า หรือส่งออกเลื้อยโครงหรือซากของเลื้อยโครง แต่มีข้อยกเว้นที่สามารถนำเข้าหรือส่งออกได้ คือ

1) ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช¹² อย่างไรก็ดีเมื่อเลื้อยโครงซึ่งเป็นสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด เป็นสัตว์ป่าชนิดเดียวกันกับที่อนุสัญญา CITES ได้กำหนดไว้ การที่อธิบดีจะพิจารณาอนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออก นอกจากจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีแล้ว จะต้องได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองจากอธิบดีตามมาตรา 24 ด้วย จึงจะสามารถนำเข้า หรือส่งออกซึ่งเลื้อยโครงหรือซากของเลื้อยโครงได้

2) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตาม

¹¹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 24 ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี”.

¹² เพิ่งอ้าง.

ระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ¹³

ผู้ที่ฝ่าฝืนนำเข้า หรือส่งออกเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁴

ค. การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

1) การนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าคุ้มครองต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 23 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “การนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ปาดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ตามมาตรา 18 (1) หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์และโดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี”

ดังนั้น โดยหลักแล้วในการนำเข้า หรือส่งออกเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองจะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นที่สามารถนำเข้า หรือส่งออกได้ คือ

¹³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 26 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 16 มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 21 และมาตรา 23 มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่าการเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการและโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่การกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำเพื่อกิจการเพาะพันธุ์ของผู้รับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ตามมาตรา 18 หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29 การเรียกเก็บและการชำระค่าใช้จ่ายค่าบริการหรือค่าตอบแทน และราคาสัตว์ป่า ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”.

¹⁴ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”.

(1) เป็นการนำเข้า หรือส่งออกเสือโคร่งที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ตามมาตรา 18(1) หรือซากของเสือโคร่งที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ และโดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช¹⁵ เมื่อเสือโคร่งยังไม่ได้เป็นสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถขอรับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ ทำให้นำเข้า หรือส่งออกเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งในกรณีนี้ไม่ได้

(2) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ¹⁶

ผู้ที่ฝ่าฝืนนำเข้า หรือส่งออกเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁷

2) การนำเข้าสัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 24 ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี”

โดยหลักแล้วจะห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าผ่านเสือโคร่ง หรือซากของเสือโคร่ง แต่มีข้อยกเว้นที่สามารถนำเข้าได้ คือ

(1) ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อย่างไรก็ดี เมื่อเสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และเป็นสัตว์ป่าชนิดเดียวกันกับที่อนุสัญญา CITES ได้กำหนดไว้ การที่อธิบดีจะพิจารณาอนุญาตให้นำผ่าน นอกจากจะต้องได้รับ

¹⁵ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 23 วรรคสอง.

¹⁶ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 26.

¹⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 48 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 18 หรือมาตรา 23 วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”.

อนุญาตจากอธิบดีแล้ว ยังจะต้องได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองจากอธิบดีตามมาตรา 24 ด้วย จึงจะสามารถนำผ่านเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งได้

(2) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ¹⁸

ผู้ที่ฝ่าฝืนนำผ่านเสือโคร่ง หรือซากของเสือโคร่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁹

ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อมีการนำเสือโคร่ง (*Panthera tigris*) ซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES และเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เข้ามาในราชอาณาจักรจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 24 และเมื่อเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรแล้ว จะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กล่าวคือ การห้ามล่า การห้ามเพาะพันธุ์ การห้ามมีไว้ในครอบครอง และการห้ามค้า เมื่ออยู่ในบังคับของกฎหมายภายในราชอาณาจักรดังกล่าว ทำให้รัฐเข้าไปควบคุมดูแลได้ ทำให้มีผลในการคุ้มครองสัตว์ป่าได้ และเมื่อจะมีการส่งเสือโคร่งออกนอกราชอาณาจักร ก็สามารถดำเนินการได้ภายใต้บังคับของมาตรา 24 เพราะสามารถออกใบรับรองหรือใบอนุญาตให้ได้ เนื่องจากได้รับการควบคุมตรวจสอบตามกฎหมาย และเชื่อได้ว่ามิได้นำเสือโคร่งออกมาจากธรรมชาติ

ถ้าเป็นสัตว์ป่าตามอนุสัญญา CITES ที่มีถิ่นกำเนิดในต่างประเทศและไม่ใชชนิดเดียวกับสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง เมื่อมีการนำเข้า ส่งออก และนำผ่าน ต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 24 แต่สัตว์ป่าชนิดนี้เมื่อเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วจะไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ทำให้สามารถล่า เพาะพันธุ์ มีไว้ในครอบครอง และทำการค้าได้โดยไม่ต้องขออนุญาต และทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบควบคุมได้ เหมือนกับสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง การกระทำเกี่ยวกับสัตว์ป่าชนิดนี้ในราชอาณาจักรจึงปราศจากการควบคุม เมื่อจะมีการ

¹⁸ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 26.

¹⁹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47.

นำสัตว์ป่า ขากสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าชนิดนี้ ออกนอกราชอาณาจักร จะต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 24 เนื่องจากเป็นสัตว์ป่าตามบัญชีท้ายอนุสัญญา CITES ซึ่งการปฏิบัติการส่งออกตามอนุสัญญา CITES กำหนดให้ต้องมีใบอนุญาตส่งออก การส่งออกจะต้องมาขอใบอนุญาตส่งออก ตามมาตรา 24 แต่การที่จะออกใบอนุญาตให้ นั้น จะต้องเชื่อได้ว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายของสัตว์ป่าภายในราชอาณาจักร เมื่อปรากฏว่าสัตว์ป่าชนิดนี้ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ตามที่กล่าวแล้ว ทำให้การออกใบอนุญาตให้ส่งออกจึงไม่อาจออกให้ได้ เพราะไม่สามารถยืนยันได้ว่าสัตว์ป่าชนิดนี้ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่²⁰

4.2.1.2 การตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า

ประเทศไทยได้ดำเนินการจัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า เพื่อควบคุมการนำเข้าและส่งออกเสือโคร่ง ขากของเสือโคร่ง และผลิตภัณฑ์จากเสือโคร่งตามอนุสัญญา CITES กำหนด โดยมีมาตรการในเรื่องของการตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า และกำหนดเขตของด่านตรวจสัตว์ป่าโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับการนำเสือโคร่งเคลื่อนที่ผ่านด่านตรวจสัตว์ป่านั้น ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 28 โดยกำหนดให้ผู้ที่จะนำสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าวเคลื่อนที่ผ่านด่านตรวจสัตว์ป่า ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า ตามแบบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนด โดยแสดงใบอนุญาตให้นำเคลื่อนที่เพื่อการค้า นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านแล้วแต่กรณี เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบและอนุญาตเป็นหนังสือแล้วจึงให้นำเคลื่อนที่ต่อไปได้ ซึ่งผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท²¹

²⁰ ประดิษฐ์ เจริญสุข, “การบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543) น.102-103.

²¹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 52 บัญญัติว่า “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”.

4.2.2 มาตรการควบคุมอื่นๆของประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายที่เป็นมาตรการควบคุมการค้าเสือโคร่ง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 อื่นๆ ที่มีได้มีอยู่ในอนุสัญญา CITES มีหลายประการ ดังนี้

4.2.2.1 การห้ามล่า

บทบัญญัติเรื่องการห้ามล่าเสือโคร่งอยู่ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26”

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวห้ามมิให้ทำการล่าหรือพยายามล่าเสือโคร่ง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ ศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ²²

การกำหนดห้ามมิให้กระทำการ “ล่า” นั้น รวมไปถึงการกระทำที่อยู่ในขั้นพยายามแม้ความผิดนั้นไม่สำเร็จ ก็ถือเป็นความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดนิยามคำว่า “ล่า” หมายความว่า เก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใดแก่สัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียกหรือการล่อเพื่อการกระทำดังกล่าวด้วย

ผู้ที่ฝ่าฝืนทำการล่าเสือโคร่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ²³

อย่างไรก็ดี หากมีผู้ทำการล่าเสือโคร่งโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ที่นั้นอาจไม่ต้องรับโทษตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดล่าสัตว์ป่าโดยฝ่าฝืนต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ด้วยความจำเป็นและภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

²² พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 26.

²³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47.

(1) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อสงวนหรือรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น

(2) การล่านั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ และ

(3) ในกรณีที่สัตว์ที่ถูกล่านั้นเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มิได้นำสัตว์ป่าที่ถูกล่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ถูกล่านั้นเคลื่อนที่ และได้แจ้งเหตุที่ได้ล่าสัตว์ป่าไปแล้วนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบโดยไม่ชักช้า

ให้สัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ถูกล่าตามวรรคหนึ่งตกเป็นของแผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ"

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการยกเว้นโทษให้แก่บุคคลซึ่งล่าเสือโคร่งเพราะความจำเป็น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อสงวนหรือรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น และการล่านั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ ในกรณีที่เป็นเสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ห้ามมิให้นำนำเสือโคร่งหรือซากของเสือโคร่งที่ถูกล่านั้นเคลื่อนที่ และต้องแจ้งเหตุที่ได้ล่าไปแล้วนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบโดยไม่ชักช้า บุคคลผู้ล่าเสือโคร่งภายใต้ความจำเป็นดังกล่าวมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ แต่ถ้าไม่เข้าตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ยังมีมาตรการเข้มงวดขึ้น สำหรับการห้ามล่าเสือโคร่งในบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่เป็นพื้นที่คุ้มครองที่เป็นอยู่อาศัยของเสือโคร่งด้วยได้แก่ การห้ามล่าเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

การห้ามล่าเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดไว้ว่า เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วจำนวน 42 แห่ง²⁴

²⁴ นิวัติ เรืองพานิช, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : รวิวีแว, 2542) น.259.

ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะกระทำเพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ

ดังนั้น จึงห้ามมิให้ผู้ใดล่าเสือโคร่งภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยผู้ที่ฝ่าฝืนทำการล่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁵

สำหรับการห้ามล่าเสือโคร่งในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ซึ่งการกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น มาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดให้บริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการ หรือใช้ในสาธารณประโยชน์ หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแห่งใด ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ กำหนดให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดก็ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการประกาศจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแล้วจำนวน 48 แห่ง²⁶

ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการล่าสัตว์ป่าในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ดังนั้น จึงห้ามมิให้ผู้ใดล่าเสือโคร่งภายในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดยผู้ที่ฝ่าฝืนกระทำการล่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁷

4.2.2.2 การห้ามเพาะพันธุ์

บทบัญญัติในเรื่องการห้ามเพาะพันธุ์เสือโคร่งอยู่ในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่

²⁵ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 53 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 36 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”.

²⁶ นิวัติ เรืองพานิช, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24, น.259.

²⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 54 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 38 หรือมาตรา 42 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”.

(1) เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 โดยได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดี

(2) เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง และดำเนินการกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29 ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในความครอบครอง เพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะของตน

การขออนุญาตและการอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ตามวรรคหนึ่ง และการได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อการเพาะพันธุ์ของผู้รับใบอนุญาตตาม (1) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

ใบอนุญาตตาม (1) และ (2) ให้สิ้นอายุลงเมื่อผู้รับใบอนุญาตได้แจ้งการเลิกการดำเนินการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตต่ออธิบดีตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง".

จะเห็นได้ว่า โดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์เสือโคร่ง ซึ่งมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดนิยามคำว่า "เพาะพันธุ์" หมายความว่า ขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงไว้โดยวิธีผสมพันธุ์สัตว์ป่า และหมายความรวมถึงขยายพันธุ์สัตว์ป่าโดยวิธีผสมเทียม หรือการย้ายฝากตัวอ่อนด้วย

อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นที่สามารถเพาะพันธุ์เสือโคร่งได้ ดังต่อไปนี้

1) เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17²⁸ โดยได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งในปัจจุบันได้มีกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ พ.ศ.2546²⁹ ซึ่งเป็นกฎกระทรวงที่ออกตามความมาตรา 17 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ไว้ 59 ชนิด แต่กฎกระทรวงฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้เสือโคร่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถทำการเพาะพันธุ์เสือโคร่งได้

²⁸ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 17 บัญญัติว่า "ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ โดยกำหนดเป็นกฎกระทรวง".

²⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 59 ก ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2546.

2) เป็นการเพาะพันธุ์เสือโคร่งของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและดำเนินการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29³⁰ ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้เพาะพันธุ์เสือโคร่งที่อยู่ในความครอบครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะของตน³¹

3) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษาและวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ³²

ผู้ที่ฝ่าฝืนทำการเพาะพันธุ์เสือโคร่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³³

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันกฎหมายยังไม่ได้กำหนดให้เสือโคร่งเป็นสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถทำการค้าได้ตามมาตรา 20 และไม่สามารถมีเสือโคร่งไว้ในครอบครองได้ตามมาตรา 19 แต่การที่กฎหมายกำหนดให้มีการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ก็เป็นไปเพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการนำสัตว์ป่าบางชนิดที่มีการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย มาเลี้ยงและขยายพันธุ์ให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น และสามารถดำเนินการในทางการค้าเกี่ยวกับสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าวที่ทำการเพาะพันธุ์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และเพื่อเป็นการป้องกันสัตว์ป่าบางชนิดที่ทางราชการอนุญาตให้สามารถทำการเพาะพันธุ์ได้ที่มีอยู่ในป่าตามธรรมชาติ มิให้ถูกล่า หรือลักลอบนำออกจากป่ามาเลี้ยงในเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากมีการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าชนิดนั้นๆ แล้ว ทำให้สามารถทำการซื้อขายได้จากแหล่งเพาะเลี้ยงจากผู้ที่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ดำเนินการดังกล่าว

เมื่อมีการดำเนินการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าแล้ว ผู้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าจะมีการจำหน่ายสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้นั้น

³⁰ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ผู้ใดประสงค์จะจัดตั้งและดำเนินการสวนสัตว์สาธารณะต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี".

³¹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 18 (2).

³² พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 26.

³³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 48. ...

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีการค้าสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์เพื่อการค้านั่นเอง ดังนั้น จึงต้องมีการขออนุญาตค้าสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า อันจะเป็นการควบคุมการค้าได้ทางหนึ่ง

4.2.2.3 การห้ามครอบครอง

ในเรื่องการห้ามมีเสือโคร่งไว้ในครอบครองนั้น มีบทบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว และโดยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต"

โดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดมีเสือโคร่ง หรือซากของเสือโคร่งไว้ในครอบครอง จะเห็นได้ว่า นอกจากตัวเสือโคร่งที่มีการควบคุมและได้รับการคุ้มครองแล้ว กฎหมายยังขยายการควบคุมและคุ้มครองไปถึงซากของเสือโคร่งด้วย โดยคำว่า "ซากของสัตว์ป่า" มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดนิยามไว้ หมายความว่า "ร่างกายหรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปิ้งย่าง ร่ม ตากแห้ง หมัก หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อยและไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์ป่านั้นและหมายความรวมถึงเขา หนัง กระดูก ฟัน งา ขนลาย นอ ขน เกล็ด เล็บ กระดอง เปลือกหรือส่วนต่างๆของสัตว์ป่าที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตหรือตายแล้ว" จะเห็นได้ว่า การควบคุมและคุ้มครองนี้ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของเสือโคร่ง ซึ่งผู้ที่มีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของเสือโคร่งไว้ในครอบครองเพื่อเป็นของใช้ส่วนตัวหรือใช้ในครัวเรือน และมีได้มีจุดประสงค์เพื่อการค้า ย่อมสามารถครอบครองได้โดยไม่มีผิด

อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นที่สามารถมีเสือโคร่ง หรือซากของเสือโคร่งไว้ในครอบครองได้ คือ

1) เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต แต่เสือโคร่งยังไม่ได้เป็นสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถครอบครองตามมาตรานี้ได้ จะครอบครองได้ต่อเมื่อ มีการกำหนดให้เสือโคร่งเป็นสัตว์ป่าตามมาตรา 17 แล้ว

2) เป็นการครอบครองเสือโคร่งของผู้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ ตามมาตรา 18(1) แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีไว้เพื่อการเพาะพันธุ์ หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของเสือโคร่งดังกล่าว³⁴ เมื่อเสือโคร่งยังไม่ได้เป็นสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้ จึงไม่สามารถขอรับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ ทำให้ไม่สามารถมีเสือโคร่งไว้ในความครอบครองได้

3) เป็นการครอบครองเสือโคร่ง หรือซากของเสือโคร่งเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้ง และดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และได้จัดแสดงไว้ในสวนสัตว์สาธารณะที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น³⁵

4) เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ³⁶

ผู้ที่ฝ่าฝืนมีเสือโคร่งไว้ในครอบครองต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁷

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 66 ซึ่งเป็นบทเฉพาะกาล ได้กำหนดให้ ผู้ที่มีเสือโคร่งอยู่ในความครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อยู่

³⁴ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 19 วรรคสาม บัญญัติว่า “ความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับแก่

(1) การครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้รับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ตามมาตรา 18(1) ที่มีไว้เพื่อการเพาะพันธุ์ หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์ หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว”.

(2) การครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวนหรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้ง และดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29 และได้จัดแสดงไว้ในสวนสัตว์สาธารณะที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น”.

³⁵ เพิ่งอ้าง.

³⁶ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 26.

³⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 47. ...

ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้นำเสือโคร่งมามอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการมีเสือโคร่งไว้ในครอบครอง

นอกจากบทยกเว้นโทษตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 แล้ว ต่อมาพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2546³⁸ มาตรา 3 ยังคงกำหนดให้ ผู้ที่มีเสือโคร่งไว้ในครอบครองโดยยังไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย หากดำเนินการแจ้งรายการเกี่ยวกับชนิด และจำนวนของเสือโคร่งที่อยู่ในความครอบครองของตนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษเช่นกัน

4.2.2.4 การห้ามค้า

ในเรื่องการห้ามค้าเสือโคร่ง มีบทบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 20 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าดังกล่าวหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ทั้งนี้ โดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี”

โดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดค้าเสือโคร่ง ซากของเสือโคร่ง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของเสือโคร่ง โดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดนิยามคำว่า “ค้า” หมายความว่า ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และหมายความรวมถึง มีหรือแสดงไว้เพื่อขายด้วย

เว้นแต่ เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าดังกล่าวหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ทั้งนี้ โดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดังนั้น เมื่อเสือโคร่งไม่ได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่สามารถเพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา 17 เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถที่จะทำการค้าเสือโคร่งได้เลย

³⁸ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 41 ก ลงวันที่ 12 พฤษภาคม

ผู้ที่ฝ่าฝืนทำการค้าเชื้อโครงต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁹

4.3 องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ในการควบคุมการค้าเชื้อโครงนั้น จำเป็นที่จะต้องมีย้องกรหรือหน่วยงานที่ควบคุมดูแลและบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดย้องกรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมการค้าเชื้อโครงของประเทศไทย ได้แก่

4.3.1 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาวาด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส (CITES) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีคำสั่งที่ 339/2535 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2535 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงาน CITES ในประเทศไทย โดยให้กรมป่าไม้รับผิดชอบเรื่องสัตว์บก แต่ปัจจุบันภายหลังการปฏิรูประบบบริหารราชการได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงาน CITES ในประเทศไทย โดยให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชรับผิดชอบเรื่องสัตว์บกแทนกรมป่าไม้⁴⁰

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุม ป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน⁴¹

³⁹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47.

⁴⁰ มานพ เลahrtประเสริฐ, อ้างแล้ว เริงอรรถที่ 1.

⁴¹ http://www.dnp.go.th/Dnp_pr/dnp_rule.pdf.

นอกจากนี้ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2547⁴² ได้กำหนดให้มีกองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่า และพืชป่าตามอนุสัญญาขึ้นในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้⁴³

1) อนุรักษ์ รักษา และขยายพันธุ์พืชป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ของประเทศไทย ให้เป็นไปตามสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้อง

2) ควบคุมและตรวจสอบการส่งออก นำเข้า หรือนำส่งต่อเพื่อการค้าซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1 หมายเลข 2 และหมายเลข 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์(CITES)

3) ประชุมเจรจาระหว่างประเทศ และประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) และอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพืชป่าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.3.2 คณะกรรมการไซเตสประจำประเทศไทย

หลังจากประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส (CITES) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีคำสั่งเลขที่ 339/2535 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการไซเตสประจำประเทศไทยขึ้น โดยมีหน้าที่ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา CITES ในประเทศไทย⁴⁴

⁴² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 26 ก ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2547.

⁴³ <http://www.dnp.go.th/wffp/.htm>.

⁴⁴ มานพ เล่าห์ประเสริฐ, อ่างแล้ว เขิงอรรคที่ 1.

4.3.3 คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ

คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ประกอบด้วยกรรมการที่มาจากตัวแทนของกระทรวงต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินสิบเอ็ดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง และให้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แต่งตั้งจากผู้แทนของสมาคมหรือมูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้ง⁴⁵

คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ให้ความเห็นชอบในการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 การกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าและการกำหนดชนิดหรือประเภทของสัตว์ป่าที่จะห้ามล่าในเขตนั้นตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535
- 2) ควบคุมให้การเป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กล่าวคือ ควบคุมให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีหลักเขตและป้าย หรือเครื่องหมายอื่นแสดงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไว้ตามสมควร เพื่อให้ประชาชนเห็นได้ว่าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- 3) กำหนดกิจการอันพึงกระทำเพื่อประโยชน์ในการบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
- 4) ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการออกพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

⁴⁵ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 9 บัญญัติว่า “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินสิบเอ็ดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง และให้อธิบดีกรมป่าไม้เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้แทนของสมาคมหรือมูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้ง”

5) กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

6) ปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ⁴⁶

การดำเนินมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการควบคุมการค้าเสือโคร่งตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรืออนุสัญญา CITES ประกอบด้วยมาตรการทางกฎหมายซึ่งเป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญา CITES ได้แก่ การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน และการตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า นอกจากนี้มีมาตรการในการควบคุมอื่นๆ ได้แก่ การห้ามล่า การห้ามเพาะพันธุ์ การห้ามมีไว้ในครอบครอง และการห้ามค้าเสือโคร่ง โดยมีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช คณะกรรมการไซเตสประจำประเทศไทย คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติแล้วก็ตาม ก็ยังก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทย ดังจะกล่าวต่อไปในบทที่ 5

⁴⁶ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 15. --